

ΔΙΑΒΑΖΩ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ
ΣΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ,
«ΑΓΙΟΙ ΕΡΩΤΕΣ. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΧΡΟΝΙΑ»

Ζωή Σαμαρά

Ένα «κουρέλι από τυπωμένο χαρτί»¹ πέφτει αναπάντεχα μπροστά στα πόδια της οκτάχρονης Φωτεινής, καθώς βόσκει το κοπάδι της πάνω στα βουνά της Ηπείρου στην αρχή του 20ού αιώνα. Δεν έχει μάθει γράμματα· κανένας στην οικογένειά της, σύμφωνα με τη βιοθεωρία της μητέρας της, δεν άφησε ποτέ τα χρήσιμα πράγματα για το άχρηστο σχολείο. Ως εκείνη τη στιγμή πίστευε πως τα μαύρα σημαδάκια βρίσκονταν αποκλειστικά στο βιβλίο που κρατούσε ο παπάς στην εκκλησία. Είχαν δηλαδή ιερή προέλευση, και αναιρούσαν το χρώμα τους, γεμάτα φως, όπως η ίδια – λες και ήταν βγαλμένη από την ποιητική πνοή του Ελύτη: «Από παιδί τα πήρε λάθος τα γράμματα του κόσμου· ζητούσε “μια γραφή από φύκια του ήλιου”. Ποιος άλλος να τη νογάει; Μονάχα εκείνος κράτησε την εντολή»², με τη λέξη λάθος να σηματοδοτεί την άλλη, την πρωταρχική ματιά. Και όταν ένας «ταξιδιάρικος θάμνος» (σ. 15) φέρνει το «κουρέλι» και ο βουνίσιος άνεμος το σηκώνει ψηλά, τότε γίνεται η μεγάλη έκρηξη στη ζωή της. Το λειωμένο χαρτί, με τα μισοσβησμένα από την υγρασία γράμματα, δεν μπορεί παρά να είναι οιωνός για το πεπρωμένο της. Με μια αξιζήλευτη διαισθητική νοημοσύνη, το μικρό παιδί ξέρει ότι τα «μαγικά σπαράγματα» (σ. 19) πάνω στο σχισμένο χαρτί κρύβουν τα μυστήρια της δημιουργίας και τα μυστικά του μέλλοντος, ενώ απευθύνονται αποκλειστικά στην ίδια. Κανένας άνεμος δεν μπορεί να τα ξαναπάρει μακριά της. «Κάποιος ή κάτι της τα έστειλε σαν μήνυμα. Ίσως, εκείνες οι αράδες τα γράμματα να ήξεραν, εκείνα να κρατούσαν το μυστικό» (σ. 19), θα σχολιάσει δύο γενιές αργότερα ο εγγονός της. Σαν να είχε βάλει στόχο τη μικρή Φωτεινή η Μοίρα, τη μεταμορφώνει σε ραψωδό και την προτρέπει να τραγουδήσει το έπος των γραμμάτων. Όσα κλαδιά του βουνού και αν σπάσουν στη ράχη της δεν θα εμποδίσουν τα μικροσκοπικά μυστηριώδη πλάσματα να κατακλύσουν τη ζωή της και σε λίγο τον κόσμο ολόκληρο, από τα άγρια τοπία των παιδικών της χρόνων, μέχρι την κοσμοπολίτικη Οδησό και, μέσα από τους απελευθερωτικούς αγώνες, πίσω ξανά στην Ήπειρο, στη μάχη της Αετοράχης. Στα χέρια της, «έμεινε αυτό το μικρό κουρέλι που το κοιτάζει τώρα σαν να κρατάει ένα μυστήριο» (σ. 17). Το κουρέλι από χαρτί θα γιγαντωθεί, θα απλωθεί σε χιλιάδες τόμους παγκόσμιας λογοτεχνίας και θα γεμίσει μια ευμεγέθη βιβλιοθήκη στην Αθήνα.